

Συκιά: μια πανάρχαια καλλιέργεια με μέλλον

Δρ Βασίλειος Στουρνάρας, Ερευνητής Βαθμίδας Δ΄
Τμήμα Ελαιάς και Οπωροκηπευτικών Καλαμάτας
Ινστιτούτο Ελιάς, Υποτροπικών Φυτών και Αμπέλου

Η συκιά (*Ficus carica* L.), που είναι διπλοειδής ($2n=26$), είναι ένα φυλλοβόλο είδος που ανήκει βοτανικά στην οικογένεια των Μορεοειδών (*Moraceae*). Ο τύπος καταγωγής της δεν είναι ξεκάθαρος, αλλά θεωρείται πως κατάγεται είτε από την Καυκασία, είτε από τη Νότια Αραβία, είτε από τη λεκάνη της Μεσογείου. Σύμφωνα με ιστορικές πηγές (Όμηρος, Οδύσσεια), στον ελλαδικό χώρο καλλιεργείται από την αρχαιότητα (τουλάχιστον χίλια χρόνια προ Χριστού) μέχρι και σήμερα.

Βοτανικά χαρακτηριστικά

Η συκιά είναι ένα θηλυκοδίοικο είδος το οποίο περιλαμβάνει δύο ευκρινείς τύπους δένδρων, την αρρενοσυκιά (άγρια συκιά), η οποία έχει αρσενικά και θηλυκά άνθη (μόνοικη) και την ημεροσυκιά, η οποία έχει μόνο θηλυκά άνθη, τα οποία γονιμοποιούνται από τα αρσενικά άνθη της αρρενοσυκιάς με τη βοήθεια ενός εντόμου, του ψήνα (*Blastophaga grossorum*). Σχετικά με τον τρόπο καρποφορίας, οι μονόφορες ποικιλίες (δίνουν μία κύρια σοδειά από τα τέλη Ιουλίου μέχρι και τον Οκτώβριο) καρποφορούν μόνο σε τρέχουσα βλάστηση πλάγια. Οι δίφορες ποικιλίες καρποφορούν την πρώτη τους σοδειά (Ιούνιο) σε ξύλο παρελθόντος έτους πλάγια και τη δεύτερη σοδειά (τέλη Ιουλίου μέχρι και τον Οκτώβριο) σε τρέχουσα βλάστηση πλάγια. Καρπός της συκιάς, από οπωροκομική άποψη, είναι το ώριμο και εύχυμο συκόνιο, ενώ βοτανικά το συκόνιο είναι ένας ψευδής καρπός, ο οποίος αποτελείται στο σύνολό του από βλαστικό ταξιανθικό ιστό. Οι αληθινοί καρποί της συκιάς είναι τα μικροσκοπικά έμμισχα δρυπόμορφα αχαίνια που βρίσκονται στο εσωτερικό του συκονίου.

Φυσικό περιβάλλον

Η συκιά ευδοκίμει σε τροπικές και υποτροπικές περιοχές καθώς και σε ήπιες κλιματικά περιοχές της εύκρατης ζώνης. Οι ανάγκες της σε ψύχος, για τη διακοπή του λήθαργου των οφθαλμών της,

είναι περίπου 100-350 ώρες κάτω από τους 7°C και χαρακτηρίζονται μικρές, σε σχέση με άλλα καρποφόρα δένδρα. Η εκδήλωση βροχοπτώσεων και η ύπαρξη υψηλής ατμοσφαιρικής υγρασίας κατά το χρονικό διάστημα της ωρίμασης των καρπών είναι δυνατό να προκαλέσουν σχίσσιμο στους καρπούς. Αν μετά τον υγρό καιρό επικρατήσουν υψηλές θερμοκρασίες τότε το νερό, το οποίο εισήλθε στον καρπό από την οσσιόλη, βοηθάει στην ανάπτυξη ανεπιθύμητων ζυμώσεων εντός της σάρκας του, γεγονός που του προσδίδει ανεπιθύμητη γεύση και οσμή (ξίνισμα). Τα δένδρα της συκιάς δεν έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις σε έδαφος, αλλά ευδοκιμούν καλύτερα σε βαθιά, γόνιμα, αργιλλοπηλώδη ή πηλώδη εδάφη, καθώς αποστραγγιζόμενα. Ανέχονται τα ασβεστώδη και τα μετρίως αλκαλικά εδάφη, τα οποία θα πρέπει να έχουν pH μεταξύ 6 έως 8. Η συκιά θεωρείται ένα από τα ανθεκτικότερα οπωροφόρα δένδρα στην ξηρασία.

Σχίσσιμο καρπού

Οικονομικό ενδιαφέρον

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι συνολικές καλλιεργούμενες εκτάσεις συκιάς ανέρχονται στα 3.155.300 στρέμματα και η συνολική παραγωγή στους 1.152.779 τόνους (FAOSTAT, 2017). Οι χώρες με τη μεγαλύτερη παραγωγή σύκων είναι η Τουρκία και η Αίγυ-

Ψήνες πάνω σε καρπό άγριας συκιάς

Ποικιλία 'Βασιλικά Μαύρα'

Ποικιλία 'Καλαμών'

πτος και έπονται η Αλγερία, το Μαρόκο και το Ιράν. Στην Ελλάδα, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις, για το έτος 2017, ήταν 38.000 στρέμματα και η συνολική παραγωγή σύκων ανερχόταν στους 13.700 τόνους (FAOSTAT, 2017). Στη χώρα μας, η συκιά καλλιεργείται κυρίως στην Πελοπόννησο, την Εύβοια και τη Στερεά Ελλάδα (Αττική), ενώ τα τελευταία χρόνια, λόγω και της κλιματικής αλλαγής, η καλλιέργειά της έχει εξαπλωθεί και σε άλλες βορειότερες περιοχές (Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας). Ειδικότερα, για την παραγωγή ξηρών σύκων καλλιεργείται κυρίως στη Μεσσηνία, τη Λακωνία και την Εύβοια (Κύμη, Ταξιάρχης). Από τα αποξηραμένα σύκα που κυκλοφορούν στην αγορά, αναγνωρισμένα ως ΠΟΠ (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης) είναι τα "Ξηρά σύκα Κύμης" και τα "Ξηρά σύκα Ταξιάρχη".

Θρεπτική και φαρμακευτική αξία

Η συκιά αποτελεί μία σημαντική δενδρώδη καλλιέργεια παγκοσμίως, λόγω της θρεπτικής και φαρμακευτικής αξίας των καρπών της, που καταναλώνονται είτε νωποί είτε αποξηραμένοι. Πράγματι, οι καρποί της είναι πλούσιοι σε φυτικές ίνες και περιέχουν μεταλλικά στοιχεία (μαγγάνιο, μαγνήσιο, ασβέστιο, κάλιο, φώσφορο, σίδηρο), βιταμίνες (A, B1, B2, B3, B5, B6, B9, C, E, K), πολυφαινόλες, ανθοκυάνες, καροτένια κ.ά. Τα σύκα έχουν φαρμακευτικές ιδιότητες, καθώς αναφέρεται πως βοηθούν στη χώνεψη των τροφών και θεωρούνται ιδανικά για την αντιμετώπιση της δυσκοιλιότητας. Επίσης, αφεψήματα ξηρών σύκων μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση στοματικών παθήσεων και κρυολογημάτων, ενώ παλαιότερα χρησιμοποιούσαν τη σκόνη από αποξηραμένα συκόφυλλα ως αιμοστατικό.

Εθνική Συλλογή συκιάς

Το Τμήμα Ελαίας και Οπωροκηπευτικών Καλαμάτας, που υπάγεται στο Ινστιτούτο Ελιάς, Υποτροπικών Φυτών και Αμπέλου του ΕΛΓΟ - ΔΗΜΗΤΡΑ, είναι ο εθνικός διατηρητής των ποικιλιών συκιάς, που είναι εγγεγραμμένες στον εθνικό κατάλογο. Η συλλογή συκιάς, που εγκαταστάθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 στην περιοχή Εύα Μεσσηνίας, διαθέτει σήμερα περίπου 50 ποικιλίες ελληνικής, κυπριακής, ιταλικής, ισπανικής και τουρκικής προέλευσης. Οι ποικιλίες που υπάρχουν στη συλλογή καλύπτουν τις ανάγκες των παραγωγών και των καταναλωτών για σύκα με διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά και με διαφορετικές χρονικές περιόδους ωρίμασης. Πιο συγκεκριμένα, στη συλλογή υπάρχουν ποικιλίες μονόφορες (π.χ. Βασιλικά Μελισσί, Λιβανό), δίφορες (π.χ. Gentile Bianco, Dottato), λευκές (π.χ. Λευκά Μεγάλα Ανδρούσης, Άσπρα Κλήρου), έγχρωμες (π.χ. Βασιλικά

Μαύρα, Brogiotto Nero), για νωπή κατανάλωση (π.χ. Mission, Bazanata), για ξηρή κατανάλωση (Καλαμών, Κύμης, Σμυρναϊκή), καθώς και τρεις ποικιλίες άγριας συκιάς (είναι απαραίτητες στην επικονίαση). Αξίζει να αναφερθεί, πως είναι σε εξέλιξη η μετεγκατάσταση της υπάρχουσας συλλογής, σε συνδυασμό με τον εμπλουτισμό της με άλλες ποικιλίες συκιάς, σε νέα έκταση περίπου 20 στρεμμάτων στην περιοχή Βελίκα Μεσσηνίας, ώστε τελικά να δημιουργηθεί μία νέα συλλογή συκιάς που θα περιλαμβάνει περίπου 100 ποικιλίες.

Η ύπαρξη της συλλογής είναι ζωτικής σημασίας για την καλλιέργεια της συκιάς στην Ελλάδα, καθώς επιτρέπει την καταγραφή, αξιολόγηση και ανάδειξη ποικιλιών με αξιολογικά ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά, καθώς και με αντοχές σε βιολογικές και αβιοτικές καταπονήσεις. Επίσης, η ύπαρξη της συλλογής συμβάλλει στη διατήρηση και προστασία του γενετικού υλικού της συκιάς, ενώ είναι αναγκαία για την υλοποίηση προγραμμάτων γενετικής βελτίωσης, για την πιστοποίηση της αυθεντικότητας των ποικιλιών συκιάς, καθώς και για τον εφοδιασμό των φυτωρίων και των παραγωγών με αγενές πολλαπλασιαστικό υλικό.

Προοπτικές

Η συκιά είναι μία καλλιέργεια με αξιολογικές προοπτικές ανάπτυξης καθώς παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως η γρήγορη είσοδος των νεαρών δένδρων σε καρποφορία, η μεγάλη παραγωγική περίοδος των δένδρων (τουλάχιστον 50 χρόνια), η σχετικά καλή αντοχή της στην έλλειψη νερού και η μέτρια αντοχή της στην αλατότητα. Επίσης, ο διπλός τρόπος κατανάλωσης των καρπών της (νωπά και ξηρά) διευκολύνει σημαντικά τη διάθεση και την εμπορία τους, ιδιαίτερα για τα ξηρά σύκα, καθώς αυτά μπορούν χωρίς αλλοιώσεις να μεταφερθούν σε μακρινές αποστάσεις και να συντηρηθούν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αξίζει να τονιστεί, πως σε περιοχές που η θερμοκρασία περιβάλλοντος δεν πέφτει κάτω από τους 15°C η βλάστηση των δένδρων και η ωρίμαση των καρπών της συκιάς είναι σχεδόν αδιάκοπη. Κατά συνέπεια, η συκιά θα μπορούσε να καλλιεργηθεί σε συνθήκες ελεγχόμενου περιβάλλοντος (π.χ. σε υδροπονικό σύστημα εντός θερμοκηπίου) για την παραγωγή σύκων εκτός εποχής, τα οποία έχουν πολύ υψηλή εμπορική αξία.

Πληροφορίες: Τμήμα Ελαίας και Οπωροκηπευτικών Καλαμάτας,
Λακωνικής 87, 24 100 Καλαμάτα, τηλ: 27210 29812,
e-mail: vstournaras.elgo@gmail.com